

Handläggare
Nima Andacheh
Telefon: 08-508 36 240**Till**
Äldrenämnden
Den 31 augusti 2021**Remiss av Gode män och förvaltare – en översyn, SOU 2021:36**

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2021/746

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner anmälan av förvaltningens kontorsutlåtande som svar på remissen och lägger ärendet till handlingarna.

Patric Rylander
FörvaltningschefKicki Elofsson
Avdelningschef**Sammanfattning**

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet Gode män och förvaltare – en översyn, SOU 2021:36, för yttrande till bland annat äldrenämnden.

Uppdraget har ytterst syftat till att försöka säkerställa att de människor som är i behov av en ställföreträdare ska kunna lita på att de får den hjälp och det stöd de behöver. I uppdraget har ingått att se över reglerna på området med syftet att de ska vara moderna och rätts-säkra. Uppdraget har inte omfattat att se över systemet som helhet. Inriktningen har i stället varit att uppmärksamma områden där det finns problem och brister, med fokus på ett antal i direktiven särskilt utpekade frågor.

Utredningen föreslår att merparten av de föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Äldreförvaltningen ställer sig positiv till de förslag som utredningen lägger fram.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet Gode män och förvaltare – en översyn, SOU 2021:36, för yttrande till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldrenämnden och överförmyndarnämnden samt till stadsdelsnämnderna Farsta, Hässelby-Vällingby och Norrmalm. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 17 augusti 2021.

Ärendet

Regeringen beslutade den 18 juli 2019 att tillsätta en särskild utredare att göra en översyn av reglerna om gode män och förvaltare (ställföreträdare).

Utredningens uppdrag

Uppdraget har ytterst syftat till att försöka säkerställa att de som är i behov av en ställföreträdare ska kunna lita på att de får den hjälp och det stöd de behöver. I uppdraget har ingått att se över reglerna på området med syftet att de ska vara moderna och rättssäkra. Uppdraget har inte omfattat att se över systemet som helhet. Inriktningen har i stället varit att uppmärksamma områden där det finns problem och brister, med fokus på ett antal i direktiven särskilt utpekade frågor.

Övergripande syfte

Det övergripande syftet med utredningens förslag är att åstadkomma förbättringar för de personer som har behov av en god man eller förvaltare. Något mera preciserat syftar förslagen bland annat till att åstadkomma

- bättre stöd till och stärkt ställning för huvudmännen,
- bättre möjligheter att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare,
- bättre förutsättningar för ställföreträdare att utföra sina uppdrag på ett bra sätt,
- högre kvalitet i ställföreträdarnas och överförmyndarnas verksamhet,
- bättre styrning och tillsyn över landets ställföreträdare och överförmyndarverksamheter,
- effektivare beslutsfattande i ärenden om godmanskap och
- ökade förutsättningar för att över tid behålla det ideella inslaget i ställföreträdarsystemet.

Utredningen föreslår lagändringar med ikraftträdande vid olika tillfällen

Utredningen föreslår att merparten av de föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023. Beträffande vissa författningsförslag föreslår utredningen dock att de ska träda i kraft senare.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningens förslag förväntas bland annat leda till: ett bättre stöd till och en stärkt ställning för huvudmän, bättre möjligheter att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare, bättre förutsättningar för ställföreträdare att utföra sina uppdrag på ett bra sätt, högre kvalitet i ställföreträdarnas och överförmyndarnas verksamhet, en bättre styrning och tillsyn på området, ett effektivare beslutsfattande i ärenden om godmanskaper, ökade förutsättningar för digitalisering till nytta för överförmyndare, huvudmän och ställföreträdare samt ökade förutsättningar för att systemet, som bygger på människors ideella engagemang, ska kunna finnas kvar även i framtiden.

För kommunerna förväntas förslagen innebära kostnadsökningar med omkring 200 miljoner kronor årligen, dock något lägre under de första åren, till dess att reformen i sin helhet träder i kraft.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom administrativa avdelningen. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 25 augusti 2021. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 24 augusti 2021. Det för socialnämnden, äldre- och överförmyndarnämnden gemensamma rådet för funktionshinderfrågor har tagit del av ärendet den 24 augusti 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag. Nedan redovisas synpunkter på ett urval av förslag med störst relevans för äldreomsorgsområdet.

Ett godmanskaper ska upphöra om huvudmannen (den enskilde) inte längre samtycker

Utredningen föreslår att det ska framgå av lagstiftningen att ett godmanskaper ska upphöra om huvudmannen tar tillbaka sitt samtycke, i de fall samtycke varit en förutsättning för att anordna godmanskapet. Förvaltningen anser att det är värdefullt att det förtydligas i lagtexten att när den enskilde inte längre önskar ha en ställföreträdare ska beslutet upphävas. Förslaget är helt i linje med vad som följer av 11 kap. 4 § 1 st. föräldrabalken, det vill säga att beslut om godmanskaper inte får meddelas utan samtycke av den enskilde, om

inte den dennes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas. Här ska också nämnas att respekten för den enskildes integritet och självbestämmande även nämns i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Ökat skydd för känsliga uppgifter om huvudmannen

Dagens regelverk innebär att huvudmannens make eller sambo och närmaste släktingar har rätt till full insyn i handlingar som gäller ställföreträdarskapet och som finns hos överförmyndaren. Regler om sekretess gäller inte denna krets av nära anhöriga. I överförmyndarens akt kan det finnas integritetskänsliga uppgifter, till exempel läkarintyg och socialutredningar. Insynen är många gånger viktig eftersom den bland annat möjliggör för anhöriga att följa upp hur ställföreträdare sköter sina uppdrag. Det har dock visat sig att uppgifter som finns hos överförmyndaren kan behöva skyddas även i förhållande till de anhöriga och att skyddet för huvudmannens personliga integritet behöver stärkas, enligt utredningen.

Utredningen föreslår därför en ordning som innebär att huvudmannens make eller sambo och närmaste släktingar som utgångspunkt ska ha rätt att ta del av de handlingar som finns hos överförmyndaren. Överförmyndaren ska dock kunna neka en anhörig att ta del av en handling, om det med hänsyn till den enskildes intressen finns särskilda skäl mot att handlingen lämnas ut. Vidare föreslår utredningen att samma sekretessreglering ska gälla i ärenden enligt lagen om framtidsfullmakter.

Förvaltningen välkomnar dessa förslag, eftersom liknande uppgifter skyddas av stark sekretess inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. Med anledning av detta och de krav som följer av dataskyddslagstiftningen är förslagen av stor vikt för att respektera den enskildes privatliv, även i förhållande till dennes anhöriga.

Ett godmanskap ska inte anordnas om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig

Utredningen anger att godmanskap bygger på att den som behöver hjälp inte ska utsättas för mer ingripande åtgärder än vad som är nödvändigt. Innan godmanskap anordnas bör det alltså alltid övervägas om huvudmannen kan få tillräcklig hjälp genom mindre ingripande åtgärder, exempelvis genom insatser inom socialtjänsten, genom en framtidsfullmakt som har trätt i kraft, genom reglerna om anhörigbehörighet eller genom en vanlig fullmakt. Vidare skriver utredningen att lagstiftningen i nuläget inte är helt tydlig på denna punkt, varför utredningen föreslår att lagstiftningen tydliggörs i detta avseende.

Förvaltningen anser att detta förslag är i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen, det vill säga att en myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad

som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot. Godmanskap kan i vissa fall uppfattas vara jämförbart med ett beslut av ingripande karaktär, alltså ett för den enskilde betungande beslut. Förvaltningen noterar i sammanhanget att Högsta domstolen redan år 2015 uttalade att reglerna om godmanskap vilar på tanken att de som behöver hjälp inte ska utsättas för mer ingripande åtgärder än som verkligen är motiverat.

Bilaga

Gode män och förvaltare – en översyn, SOU 2021:36.